

แนวทางการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรในระบบเกษตรแปลงใหญ่แถบ ภาคอีสานใต้ตอนล่าง*

The Management Approaches for Increasing Value Added of Agricultural Products in Large-Scale Agricultural Land Plots in the Lower Northeastern Region

¹รวิฐา ทวีพร้อม, พงศ์ภัทร เกียรติประเสริฐ, แก้วตา บุญร่วม,
รุ่งทิพย์ เกษตรสิงห์ และ สุนेत्रา ทองจันทร์

¹Rawittha Thawiprom, Pongphat Kiatprasert, Kaewta Bunruam,
Rungthip Kasetsingha and Sunetra Thongchan

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์

Rajamangala University of Technology Isan Surin Campus, Thailand.

¹Corresponding Author's Email: Rawittha.ta@rmuti.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ 2) เพื่อศึกษาสมรรถนะกระบวนการผลิตที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีที่มีการผสมผสานการวิจัยแบบเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพร่วมกันในการดำเนินการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการในการบริหารจัดการ จำนวน 24 ราย และเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรแปลงใหญ่ จำนวน 373 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหา มีดังนี้ ปัญหาด้านกระบวนการผลิตและค่าใช้จ่ายการผลิต แนวทางการแก้ปัญหา ได้แก่ ควรมีการบริหารจัดการน้ำ รณรงค์ดักใช้สารเคมี ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการลดค่าใช้จ่ายในการผลิต ปัญหาด้านความเชี่ยวชาญในสายระบบผลิต แนวทางการแก้ปัญหา ได้แก่ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้และเพิ่มทักษะในการทำการเกษตรอย่างถูกต้อง มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกและนักวิชาการ ปัญหาด้านลูกค้าขาดความเชื่อมั่นในตัวสินค้า แนวทางการแก้ปัญหา ได้แก่ การสนับสนุนการพัฒนาสินค้าให้ได้มาตรฐานเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสินค้าเกษตร และปัญหาด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ แนวทางการแก้ปัญหา ได้แก่ การให้ความรู้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กับกลุ่มเกษตรกร 2) ด้านความสามารถในการบริหารจัดการ ด้านการบริการเชิงคุณภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความสามารถในการทำกำไร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และระดับ 0.01 โดยมีประสิทธิภาพการพยากรณ์ เท่ากับร้อยละ 63.50

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; การเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตร; ระบบเกษตรแปลงใหญ่; ภาคอีสานใต้ตอนล่าง

Abstract

The research article consisted of the following objectives: 1) to investigate problems and approaches to solving problems of farmers in large-scale agricultural land plots; and 2) to explore the competency of production processes influencing farmers' ability to profit in large-scale agricultural land plots. The study employed mixed-method research including qualitative and quantitative methods. A sample group included 24 members of the management committee and 373 farmers who were registered in large-scale agricultural land plots. The qualitative data were collected via interview form and analyzed by content analysis. While the quantitative data were collected by using questionnaire and were analyzed by percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis.

From the study, it is found as follows: 1) Problems and solutions include the following: Problems of production process and production costs, which can be managed through water management, a chemical-free campaign, and providing knowledge on how to reduce production costs; Problem of expertise in the production line, which can be addressed by having relevant agencies give knowledge and enhance farming skills correctly, as well as exchanging knowledge among members and scholars; Customers' lack of confidence in the products, which can be overcome by producing standard products to assure confidence in agricultural products; Product design and development problems, which can be solved by providing knowledge to farmers on how to design and build products; 2) Management ability, quality service, and product development are positively correlated with ability to make profits, with a statistical significance of 0.05 and 0.01, and forecasting efficiency of 63.50.

Keywords: Management; Value Added of Agricultural Products; Large-Scale Agricultural Land Plots; Lower Northeastern Region

บทนำ

ภาคการเกษตรเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญเปรียบเสมือนกระดูกสันหลังของชาติ เกี่ยวข้องกับประชากรประมาณ 23 ล้านคน พื้นที่เกือบครึ่งหนึ่งของประเทศไทยใช้ในการผลิตทางการเกษตร โดยพื้นที่ทางการเกษตรส่วนใหญ่ใช้ในการผลิตสินค้าเกษตรเพียงไม่กี่ชนิด เช่น ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง อ้อย ข้าวโพด และปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นสินค้าโภคภัณฑ์ (Commodity) ที่ราคามีความผันผวนตามสภาพภูมิอากาศและอุปทานในตลาดโลก ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยค่อนข้างต่ำ (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2021) นอกจากนี้ ภาคการเกษตรของไทยยังคงพบปัญหาอีกมาก เช่น ราคาผลผลิตที่ยังขาดเสถียรภาพ การใช้ปัจจัยในการดำเนินการผลิตที่ไม่เหมาะสม ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และปัญหาหนี้สินในครัวเรือนของเกษตรกรที่ยังอยู่ระดับสูง (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2017) อย่างไรก็ตาม เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ กลไกหนึ่งที่สนับสนุนให้เกษตรกรได้รับการพัฒนาอย่างเต็มความสามารถนำไปสู่เป้าหมาย นั่นคือ การสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร โดยการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรในรูปแบบใหม่

จากสภาพปัญหาดังกล่าว แนวคิด “เกษตรแปลงใหญ่” จึงเกิดขึ้น ซึ่งเกษตรแปลงใหญ่เป็นนโยบายที่กำหนดมาจากภาครัฐ โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้มีการประกาศและนำเสนอนโยบายควบคู่กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทาน เพื่อลดต้นทุนการผลิตและสร้างโอกาสในการแข่งขันสินค้าเกษตร ใช้การตลาดนำการผลิตด้วยการส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรในรูปแบบแปลงใหญ่ เป็นการดำเนินงานที่เน้นการรวมกลุ่มของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่ โดยวางระบบการผลิตและการบริหารจัดการในแนวทางเดียวกัน เพื่อประหยัดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โดยมุ่งหวังเพิ่มบทบาทภาครัฐและภาคเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมกับกลุ่มเกษตรกรในการบริหารจัดการการทำการเกษตรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและช่วยยกระดับรายได้เกษตรกร ตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการผลิตจนกระทั่งนำผลผลิตออกสู่ตลาด (Ministry of Agriculture and Cooperatives, 2016) แนวคิดเกษตรแปลงใหญ่จึงถือเป็นแนวทางสำคัญต่อการยกระดับความสามารถทางการแข่งขันของเกษตรกรไทยในอนาคต โดยเฉพาะเกษตรกรในภาคอีสาน

สำหรับภาคอีสาน มีผู้ถือครองทำการเกษตรมากที่สุด ร้อยละ 46.7 (National Statistical Office, 2018) และมีลักษณะความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นอยู่ คือ ครอบครัวยุคใหม่เกษตรกรอีสานมีแปลงขนาดเล็กมากกว่าแปลงใหญ่ พืชที่เกษตรกรในภาคอีสานปลูกส่วนหนึ่งเพื่อการบริโภคและการขาย รวมถึงแปลงเกษตรกรในภาคอีสานยังมีลักษณะผสมผสานมีพืชหลายชนิด แม้ว่าเกษตรกรอีสานจะมีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย แต่เกษตรกรยังมีปัญหาหลายมิติ กล่าวคือ ด้านกระบวนการผลิต เกษตรกรใช้ปัจจัยการผลิตอย่างเข้มข้น เช่น ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลง โดยยังไม่ให้ความสำคัญด้านเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์ ซึ่งไม่ได้คำนึงถึงปัญหาสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดมลพิษ ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของดิน จากสารเคมีตกค้าง และปริมาณน้ำเพื่อทำการเกษตรไม่เพียงพอ ด้านผลิตผล คือ เกษตรกรยังขาดการส่งเสริม และขาดข้อมูลในเชิงประยุกต์เพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภักดิ์ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านการตลาด เกษตรกรยังขาดความรู้ทางการตลาด ขาดการรวมกลุ่มในการขายสินค้า ทำให้ขาดอำนาจการต่อรอง ขาดการเชื่อมโยงสินค้าและการตลาดระหว่างเกษตรกร กลุ่มผู้ผลิตและผู้ซื้ออย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกษตรกรในภาคอีสาน โดยเฉพาะเกษตรกรในพื้นที่แถบภาคอีสานใต้ตอนล่าง ที่ยังประสบปัญหาในประเด็นดังกล่าว ต้องได้รับการพัฒนาและผลักดันเกี่ยวกับการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรในระบบเกษตรแปลงใหญ่

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเกิดแรงผลักดันที่จะศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ และศึกษาสมรรถนะกระบวนการผลิตที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ เพื่อช่วยพัฒนาและผลักดันให้เกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ได้สร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าเกษตร ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้เกษตรกรสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้นจากผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่
2. เพื่อศึกษาสมรรถนะกระบวนการผลิตที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อหาเอกสารแนวคิดทฤษฎี (Documentary Study) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการบริหารจัดการ แนวคิดการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรระบบเกษตรแปลงใหญ่ของภาคอีสานใต้ตอนล่าง ตลอดจนความสามารถในการทำกำไรและการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) โดยผู้วิจัยได้ออกแบบเครื่องมือ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพตรงกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัยมากที่สุด เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ได้อย่างครบถ้วน โดยเลือกพื้นที่ที่เกี่ยวกับเกษตรแปลงใหญ่ภาคอีสานตอนล่าง จำนวน 4 จังหวัด คือ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ คณะกรรมการในการบริหารจัดการที่ขึ้นทะเบียนสมาชิกเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 24 คน โดยเลือกจังหวัดละ 6 คน ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการบริหารจัดการเกี่ยวกับระบบเกษตรแปลงใหญ่ 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาสมรรถนะกระบวนการผลิตที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ คือ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนสมาชิกเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี ผู้วิจัยใช้วิธีกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และยอมรับความคลาดเคลื่อนในการเลือกตัวอย่าง 5% โดยได้ขนาดตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 373 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา

1) ผู้วิจัยเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง แล้วจึงดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยนำข้อคำถามของแบบสัมภาษณ์เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ว่าแต่ละข้อตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ และได้้นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงได้นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วนำไปสัมภาษณ์คณะกรรมการดำเนินงานแปลงใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 24 คน โดยเลือกจังหวัดละ 6 คน ใช้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่

2) ผู้วิจัยเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ได้แก่ แบบสอบถาม ซึ่งในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัยนั้น เกิดจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์คณะกรรมการดำเนินงานแปลงใหญ่ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้ววิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Index of item-objective congruence: IOC) ซึ่งค่า IOC ที่ได้จะต้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 ขึ้นไปถือว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งผลการตรวจสอบพบว่า ข้อคำถามแต่ละข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ซึ่งผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้ที่มากกว่า 0.50 (Rovinelli and Hambleton, 1997) และได้ทำการทดสอบด้านความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อให้แน่ใจว่าผู้ตอบแบบสอบถาม

มีความเข้าใจตรงกันและตอบแบบสอบถามได้ตรงกับความจริงทุกข้อ วิธีการทดสอบ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach Alpha Coefficient) ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่ยอมรับได้มีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (Nunnally, 1978) โดยมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.77 - 0.97 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.70

ขั้นตอนที่ 5 การรวบรวมข้อมูล แบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้การรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการดำเนินงานแปลงใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 24 คน โดยเลือกจังหวัดละ 6 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการสัมภาษณ์ 1 ต่อ 1 ซึ่งจะทำให้ได้รับข้อมูลเชิงลึกในประเด็นที่ศึกษา และส่วนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการใช้แบบสอบถาม ซึ่งทำการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนสมาชิกเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และอุบลราชธานี จำนวน 373 ราย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973) ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified sampling)

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน และการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple regression analysis)

ขั้นตอนที่ 7 สรุปผลการศึกษาวิจัย และการนำเสนอผลการศึกษาวิจัย (Presentation of the Research Results) รวมถึงข้อเสนอแนะจากการวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ แดงภาคอีสานใต้ตอนล่าง” ผลการวิจัยสามารถตอบวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก คณะกรรมการดำเนินงานแปลงใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 24 ราย จากผลการสัมภาษณ์เชิงลึก พบ สภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่

ปัญหา	สภาพปัญหา	แนวทางในการแก้ปัญหา
1. ปัญหากระบวนการผลิตและค่าใช้จ่ายการผลิต	1) สมาชิกขาดความรู้ในการผลิต และขาดปัจจัยในการผลิต เช่น เงินทุน แหล่งน้ำในการผลิต พันธุ์ข้าวที่ได้มาตรฐาน 2) ขาดแหล่งน้ำ เนื่องจากฝนไม่ตกตามฤดูกาล แหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการทำนา 3) ต้นทุนในการผลิตสูง เช่น ค่าเมล็ดพันธุ์และค่าปุ๋ย	1) ควรมีการบริหารจัดการน้ำ เช่น การเจาะน้ำบาดาล หรือขุดสระเพื่อกักเก็บน้ำ 2) การส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการลดค่าใช้จ่ายในการผลิต เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การเตรียมแปลงนาที่เหมาะสมกับสภาพดิน 3) การรณรงค์ใช้สารเคมี 4) การให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเงินทุนต้นทุนต่ำ และความรู้ในการบริหารจัดการหนี้สิน

ปัญหา	สภาพปัญหา	แนวทางในแก้ปัญหา
	4) ขั้นตอนในกระบวนการผลิตเกษตรแปลงใหญ่ ค่าใช้จ่ายสูงขึ้นทุกปี เช่น ค่ารถไถนาในการเตรียมดิน และค่าแรงงานสูงขึ้น 5) มีปัญหาวัชพืช ทำให้มีสิ่งเจือปน 6) การทำเกษตรแปลงใหญ่ต้องปลอดสารเคมีตั้งแต่แปลงนาใกล้เคียง แต่บางแปลงไม่สามารถทำได้ 7) ดินไม่มีคุณภาพไม่เหมาะสมกับการปลูกข้าว	5) การรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองการซื้อปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย
2. ปัญหาด้านความเชี่ยวชาญในสายระบบผลิต	1) เกษตรกรขาดความรู้และความเข้าใจในระบบการผลิต 2) การเข้าใจของสมาชิกในการดำเนินงานในระบบเกษตรแปลงใหญ่มีน้อย 3) สมาชิกส่วนใหญ่เป็นสุภาพสตรีและเป็นผู้สูงอายุ ทำให้มีการขับเคลื่อนระบบได้ช้า 4) การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้มีข้อจำกัดในด้านการเรียนรู้ของสมาชิก ซึ่งมีการเรียนรู้ได้ช้าและปิดกั้นการใช้เทคโนโลยี 5) สมาชิกบางรายยังขาดความรู้ด้านการใช้สารเคมี ซึ่งทำให้นำมาใช้ไม่ถูกต้อง 6) ขาดความรู้ความเข้าใจในการหว่านข้าว การใส่ปุ๋ย การบำรุงดิน 7) ในกระบวนการผลิตมีต้นทุนการผลิตที่สูง	1) หน่วยงานที่รับผิดชอบควรให้ความรู้และทักษะในการทำการเกษตรอย่างถูกต้อง 2) มีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกและนักวิชาการเกษตรทั้งความรู้และทักษะด้านกระบวนการผลิต และการแปรรูปของสินค้า 3) ควรมีการให้ความรู้แนวทางการผลิตอย่างถูกต้อง 4) มีการตรวจสอบกระบวนการผลิตอย่างต่อเนื่องและจริงจัง
3. ปัญหาลูกค้าขาดความเชื่อมั่นในตัวสินค้า	1) มาตรฐานสินค้าของกลุ่มยังไม่ได้รับการรับรองจากภาครัฐ 2) สินค้ามีคุณภาพต่ำ มีสิ่งเจือปนและมีความชื้น 3) กลุ่มเกษตรแปลงใหญ่ขาดความเข้มแข็งในการรวมกลุ่ม	1) ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพสินค้าให้กับสมาชิกในการคัดกรองสินค้าก่อนออกจำหน่าย 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนการพัฒนาสินค้าให้ได้มาตรฐานเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับสินค้าเกษตร
4. ปัญหาการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์	1) ขาดความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาสินค้าให้มีคุณภาพ 2) ไม่สามารถกำหนดเอกลักษณ์ให้แก่สินค้าเกษตรเพื่อนำไปสู่การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ 3) เนื่องจากมีการขายข้าวเปลือกให้กับโรงสีที่เข้าร่วมโครงการ ทำให้กลุ่มไม่มีแนวคิดในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ 4) สมาชิกในกลุ่มขาดการร่วมมือ จึงขาดการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ร่วมกัน	1) การให้ความรู้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ กับกลุ่มเกษตรกร 2) สร้างความเข้าใจและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่มและนักวิชาการในด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการศึกษาสมรรถนะกระบวนการผลิตที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ โดยใช้แบบสอบถามกับเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนสมาชิกเกษตรกรแปลงใหญ่ จำนวน 373 คน ผลการวิจัยพบว่า

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 373 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.30 อายุระหว่าง 46-55 ปี ร้อยละ 46.92 ระดับการศึกษาอยู่ในช่วงประถมศึกษา ร้อยละ 65.95 มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดศรีสะเกษ ร้อยละ 44.24 มีรูปแบบการทำเกษตรแปลงเป็น พืช ร้อยละ 98.66 มีระดับรายได้ในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท ร้อยละ 38.61 และมีระยะเวลาที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกในระบบเกษตรแปลงใหญ่ 1 ปี ร้อยละ 36.46

2.2 การศึกษาสมรรถนะกระบวนการผลิตที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ รายละเอียดดังตารางที่ 1 - 3

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถนะกระบวนการผลิต

สมรรถนะกระบวนการผลิต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านระบบผลิต	3.12	0.73	ปานกลาง
2. ด้านความสามารถในการบริหารจัดการ	2.93	0.73	ปานกลาง
3. ด้านการบริการเชิงคุณภาพ	2.80	0.82	ปานกลาง
4. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์	2.72	0.91	ปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ยรวม	2.89	0.80	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรในระบบแปลงใหญ่ มีสมรรถนะกระบวนการผลิตโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.89$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายข้อ พบว่า ด้านระบบผลิต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงสุด ($\bar{X} = 3.12$) รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 2.93$) ด้านการบริการเชิงคุณภาพ ($\bar{X} = 2.80$) และด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 2.72$)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตัวแปร	PRO	MAG	QLI	DEL	CAP	VIF
ด้านระบบผลิต (PRO)	1					2.078
ด้านความสามารถในการบริหารจัดการ (MAG)	.720**	1				4.941
ด้านการบริการเชิงคุณภาพ (QLI)	.620**	.854**	1			4.267
ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (DEL)	.532**	.720**	.746**	1		2.391
ด้านความสามารถในการทำกำไร (CAP)	.469**	.731**	.769**	.676**	1	-

หมายเหตุ ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านระบบผลิต ด้านความสามารถในการบริหารจัดการ ด้านการบริการเชิงคุณภาพ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อทำการพิจารณาปัญหา Multicollinearity ระหว่างตัวแปรอิสระ จากค่าสถิติ Variance inflation factor (VIF) พบว่า มีค่าระหว่าง 2.078 – 4.941 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 (Hair et al, 2010) แสดงให้เห็นว่าตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ ไม่มีปัญหา Multicollinearity

ตารางที่ 4 สมรรถนะกระบวนการผลิตที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไร

สมรรถนะกระบวนการผลิต	ความสามารถในการทำกำไร ของเกษตรกรในระบบเกษตร แปลงใหญ่ (CAP)			t	P - value
	B	S.E.	β		
ค่าคงที่ (CONSTANT)	0.216	0.122	-	1.766	0.078
ด้านระบบผลิต (PRO)	-0.149	0.052	0.129	-2.839	0.050*
ด้านความสามารถในการบริหารจัดการ (MAG)	0.353	0.081	0.304	4.334	0.000**
ด้านการบริการเชิงคุณภาพ (QLI)	0.455	0.067	0.444	6.819	0.000**
ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (DEL)	0.180	0.045	0.195	4.008	0.000**
F = 159.80 AdjR ² = 0.635					

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 4 ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย พบว่า ด้านความสามารถในการบริหารจัดการ ด้านการบริการเชิงคุณภาพ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และด้านระบบผลิต ส่งผลทางลบต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ พบว่า ตัวแปรอิสระมีประสิทธิภาพการพยากรณ์ได้เท่ากับร้อยละ 63.50

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรในระบบเกษตรแปลงใหญ่แถบภาคอีสานใต้ตอนล่าง นั้น ทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบแนวทางในการแก้ปัญหาของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ ดังภาพที่ 1 สภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ และค้นพบสมรรถนะกระบวนการผลิต 4 ด้าน คือ ด้านระบบผลิต ด้านความสามารถในการบริหารจัดการ ด้านการบริการเชิงคุณภาพ และด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ ดังภาพที่ 2 สมรรถนะกระบวนการผลิตที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่

Figure 1: The Condition of Problems and Guidelines for Solving the Problems of Farmers in the Large-Scale Agricultural System

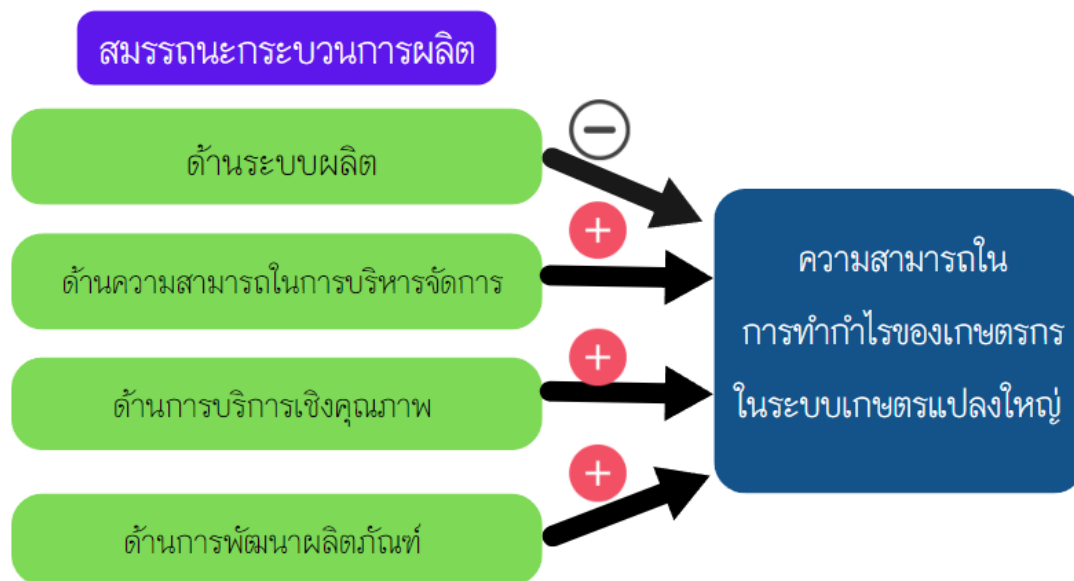

Figure 2: The Performance of the Production Process That Affects the Profitability of Farmers in the Large-Scale Agricultural System

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ มีดังนี้ 1) ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการผลิตและค่าใช้จ่ายการผลิต มีแนวทางการแก้ปัญหา คือ ควรมีการบริหารจัดการน้ำ การส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการลดค่าใช้จ่ายในการผลิต และควรให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ และการรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองการซื้อปัจจัยการผลิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thitisutthi and Kruekum (2018) พบว่า ควรจัดทำแปลงตัวอย่างระบบเกษตรอินทรีย์ในหมู่บ้านหรือชุมชน สนับสนุนปัจจัยการผลิตให้แก่เกษตรกร จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ และควรมีการติดตามงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด 2) ปัญหาด้านความเชี่ยวชาญในสายระบบผลิต แนวทางการแก้ปัญหา คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบควรให้ความรู้และทักษะในการทำการเกษตร โดยเฉพาะความรู้ในการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง และทักษะด้านกระบวนการผลิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thirapong (2017) พบว่า จุดแข็งของนโยบายคือการที่ภาคเกษตรของประเทศไทยมีหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุนภาคเกษตรอย่างชัดเจน ทำให้การดำเนินนโยบายสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Leklang, Mankeb and Limunggura (2012) พบว่า ความรู้มีผลต่อการตัดสินใจผลิตข้าวอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ 3) ปัญหาเกี่ยวกับลูกค้าขาดความเชื่อมั่นในตัวสินค้า แนวทางการแก้ปัญหา คือ ควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับคุณภาพสินค้าให้กับสมาชิกในการคัดกรองสินค้าก่อนออกจำหน่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนการพัฒนาสินค้าให้ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Buapan, Soheng and Boonlue (2018) พบว่า ควรหาจุดเชื่อมระหว่างโรงสีและเกษตรกรในเรื่องราคาที่ต้องการรวมทั้งชนิดพันธุ์ข้าวคุณภาพและมาตรฐานข้าวตามความต้องการของโรงสี เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนการผลิตในปีถัดไป และ 4) ปัญหาเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ แนวทางการแก้ปัญหา คือ ควรมีการให้ความรู้ในการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กับกลุ่มเกษตรกร สร้างความเข้าใจและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่มและนักวิชาการในด้านการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของ Boontham, Dumronggittigule and Boonrahong (2015) พบว่า กระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมถ่ายทอดเทคโนโลยีและชุดความรู้ที่เกิดจากงานวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้แบบบูรณาการระหว่างกลุ่มอาชีพและเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย โดยเกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการจำหน่าย และสามารถออกแบบตราสินค้าตลอดจนพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มให้เข้าสู่ตลาดสากล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สมรรถนะกระบวนการผลิต ด้านความสามารถในการบริหารจัดการ ด้านการบริการเชิงคุณภาพ และด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ส่งผลทางบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ โดยด้านความสามารถในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thongdeerawisuraket (2019) พบว่าปัจจัยด้านกระบวนการบริหารจัดการเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมระบบเกษตรนาแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากการเข้าร่วมระบบเกษตรแปลงใหญ่จะช่วยลดต้นทุน เสริมความเข้มแข็งของกลุ่ม และกลุ่มมีอำนาจต่อรองมากขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อความสามารถทำกำไรของเกษตรกรได้ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Kongtanajaruanun and Cheamuangphan (2021) พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารจัดการกลุ่มส่งผลต่อระดับความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรระบบเกษตรนาแปลงใหญ่ในจังหวัดเชียงราย หากปัจจัยด้านการบริหารจัดการกลุ่มมีความเข้มแข็งมาก จะทำให้ส่งผลต่อความสามารถทำกำไรของเกษตรกรได้ด้วยด้านการบริการเชิงคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Thongya (2017) ที่ระบุว่า คุณภาพการบริการ

เป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการ ซึ่งธุรกิจควรตระหนักถึงความสำคัญเป็นอย่างมากต่อความสำเร็จของธุรกิจ แม้แต่เกษตรกรในปัจจุบันต้องให้ความสำคัญเนื่องจากการดำเนินงานอย่างมีทักษะจะทำให้ไม่มีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์และบริการ มีการบริหารจัดการข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการของลูกค้าได้อย่างแม่นยำ และด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Mumtaz and Gopal (2017) ที่เห็นด้วยกับระบบการส่งเสริมแปลงใหญ่ในด้านการส่งเสริมด้วยกลไกด้านตลาด เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เพื่อเสริมความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกร

สำหรับด้านระบบผลิต พบว่า ส่งผลทางลบต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเกษตรกรที่ดำเนินการด้านระบบผลิตมากจะมีอิทธิพลต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่น้อยลง ทั้งนี้อาจเกิดจากเกษตรกรยังขาดความรู้และความเข้าใจในระบบการผลิต สมาชิกส่วนใหญ่เป็นสุภาพสตรีและเป็นผู้สูงอายุ ทำให้มีการขับเคลื่อนระบบเป็นไปได้ช้าซึ่งต้องใช้เวลาในการดำเนินงานนาน การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้มีข้อจำกัดในด้านการเรียนรู้และสมาชิกเรียนรู้ได้ช้าหรือมีการปิดกั้นการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ รวมถึงในกระบวนการผลิตมีค่าใช้จ่ายมากและต้นทุนการผลิตที่สูง ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่น้อยลง

สรุป

จากงานวิจัยพบว่า สภาพปัญหาและแนวทางในการแก้ไขปัญหาของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ มีปัญหาสำคัญ 4 ด้าน คือ ปัญหากระบวนการผลิตและค่าใช้จ่ายการผลิต ปัญหาด้านความเชี่ยวชาญในสายระบบผลิตของเกษตรกร ปัญหาเกี่ยวกับลูกค้าขาดความเชื่อมั่นในตัวสินค้า และปัญหาเกี่ยวกับการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ในส่วนของแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการลดค่าใช้จ่ายในการผลิต แหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ ให้ความรู้เกี่ยวกับทักษะในด้านการทำการเกษตร กระบวนการผลิต การแปรรูปของสินค้า การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด รวมถึงการสนับสนุนในการพัฒนาสินค้าให้ได้มาตรฐานก่อนออกจำหน่าย นอกจากนี้จากงานวิจัย พบว่า สมรรถนะกระบวนการผลิต ด้านความสามารถในการบริหารจัดการ ด้านการบริหารเชิงคุณภาพ ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ส่งผลบวกต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ สำหรับด้านระบบผลิตส่งผลทางลบต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 องค์กรหน่วยงานภาครัฐ (ภาครัฐ ภาคประชาสังคม เกษตรกร และนักวิชาการ) ควรให้การสนับสนุนกับเกษตรกร ในเรื่อง การส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการลดค่าใช้จ่ายในการผลิต เน้นการแก้ไขปัญหาการลดต้นทุนการผลิตลงและมีการตรวจสอบกระบวนการผลิตอย่างต่อเนื่องและจริงจัง สนับสนุนแหล่งเงินทุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และควรเน้นให้เกษตรกรรู้จักศึกษาข้อมูลการเพิ่มมูลค่าสินค้าด้วยวิธีต่างๆ ด้วยตนเองผ่านระบบอินเทอร์เน็ตหรือสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่จะนำมาพัฒนาศักยภาพการผลิตของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกอย่างชัดเจน รวมถึงการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต การดูแลในระหว่างทำการผลิต การแปรรูป

สินค้าเกษตร การออกแบบบรรจุภัณฑ์ ตรา หรือยี่ห้อสินค้า การบริหารจัดการด้านการตลาด เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองให้กับเกษตรกร ซึ่งทำให้เกิดความสามารถในการทำกำไร นอกจากนี้การดำเนินการส่งเสริมเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ นั้น หน่วยงานภาครัฐควรขอความร่วมมือจากภาคเอกชน ในการส่งเสริมเกษตรกรอย่างจริงจังเพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านระบบเกษตรแปลงใหญ่เป็นรูปธรรม ซึ่งทำให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายและมีประสิทธิภาพ และในการเริ่มต้นกิจกรรมควรเริ่มจากกลุ่มเล็กๆ ทำให้เห็นผลลัพธ์ออกมาเชิงประจักษ์ ซึ่งเกษตรกรก็จะเกิดความศรัทธาต่อนโยบายต่างๆ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานระหว่างระบบเกษตรแปลงใหญ่กับระบบเกษตรเกษตรอัจฉริยะ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาวิธีการทำการเกษตรให้เหมาะสมกับลักษณะการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ และพัฒนากระบวนการด้านการเกษตรให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้น มีขีดความสามารถในการแข่งขันมากขึ้นและมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงปัจจัยด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรของเกษตรกรในระบบเกษตรแปลงใหญ่ เช่น เครื่องมือทางการตลาดดิจิทัล เป็นต้น

References

- Boontham, N., Dumronggittigule, S., & Boonrahong, C. (2015). MART Village: A Model for Sustainable Community Development. *Journal of Community Development and Life Quality*, 3(3), 249-259.
- Buapan, P., Soheng, N., & Boonlue, N. (2018). The Implementation of the Extension Policy on Large Agricultural Land Plot Support System of Paddy Fields in Chachoengsao Province in the Fiscal Year 2016. *Journal of Humanities and Social Sciences Valaya Alongkorn*, 13(3), 86-98.
- Kongtanajaruanun, R., & Cheamuangphan, A. (2021). The Strength of Farmer Groups Participating in Large Agricultural Land Plots on Rice Farming in Chiang Rai Province. *Journal of Agri, Research & Extension*, 38(3), 182-193.
- Leklang, S., Mankeb, P., & Limunggura, T. (2012). *Factors Affecting the Decision Making on Organic Rice Production of Farmers in Surin Province*. (Master's Thesis). King Mongkut's Institute of Technology Ladkrabang. Bangkok.
- Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2016). *Operation Manual for Large-Scale Agricultural Extension Systems*. Retrieved January 8, 2019, from http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABIN_FOCENTER3/DRAWER057/GENERAL/DATA0000/00000233.PDF
- Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2017). *The Twenty-Year Agriculture and Cooperative Strategy (2017-2036) and the Five-Year Agriculture Development Plan under the Twelfth National Economic and Social Development Plan (2017-2021)*. Retrieved January 8, 2019, from <https://www.opsmoac.go.th/strategic-files-401191791792>

- Ministry of Agriculture and Cooperatives. (2021). *Agricultural Economic Outlook*. Retrieved December 30, 2021, from [https://www.oae.go.th/assets/portals/1/fileups/bappdata/files/Outlook%202564%20_2565%20\(Final\).pdf](https://www.oae.go.th/assets/portals/1/fileups/bappdata/files/Outlook%202564%20_2565%20(Final).pdf)
- Mumtaz, A., & Gopal, B. (2017). Review of the Agricultural Extension Modes and Services with the Focus to Balochistan, Pakistan. *Journal of the Saudi Society of Agricultural Sciences*, 8(2), 1-24.
- National Statistical Office. (2018). *National Statistical Office Reveal the Results of the 2018 Agricultural Change Survey*. Retrieved Jan 18, 2019, from <https://gnews.apps.go.th/news?news=44164>
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory*. New York: McGraw.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(2), 49-60.
- Thirapong, K. (2017). *The Large Agricultural Land Plot Program and the Context of Thailand's Agriculture*. Proceedings of the Conference on the Faculty of Economics (pp.49-64). Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Thitisutthi, S., & Kruekum, P. (2018). Factors Affecting the Farmers' Need for Organic Vegetables Promotion in the Maefaekmai Sub-District, Sansai District, Chaing Mai Province. *Journal of Agricultural Research and Extension*, 36(3), 86-95.
- Thongdeerawisuraket, P. (2019). Factors Encouraging the Participation of Farmers Converting Agricultural Land in Kanchanaburi. *Journal of Kanchanaburi Rajabhat University*, 8(1), 107-119.
- Thongya, P. (2017). The Importance of Service Quality for Business Success. *Kasem Bundit Journal Volume*, 18(1), 1-14.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York: Harper and Row Publication.